

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва	7
1.1 Економічна сутність фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва, її види та чинники стійкого розвитку	7
1.2 Формування системи фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва та методика її реалізації	15
2 Аналітико-практичні аспекти фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва в Україні	27
2.1 Аналітична оцінка фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області в 2020-2022 роках	27
2.2 Напрями вдосконалення фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва в сучасних економічних умовах розвитку	39
Висновки	46
Список використаних джерел	50
Додатки	54

Вступ

Фінансове забезпечення розвитку підприємництва є економічною передумовою його діяльності і, як наслідок, ми отримуємо насичення ринку товарами, роботами та послугами. Підтримка і розвиток підприємництва набуває особливого значення в умовах кризових явищ національної економіки, невизначеності державної економічної політики, посилення впливу зовнішніх викликів і загроз, зокрема і таких як війна з росією. З огляду на сучасний стан розвитку ринку, наявні ризики фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні зростає значимість дослідження окреслених проблемних питань. За цих умов актуалізується питання реалізації системного підходу до розробки та впровадження політики державної фінансової підтримки підприємницьких структур, яка повинна бути обов'язковою умовою економічної та політичної стабілізації в країні, сприяти зростанню матеріального потенціалу суспільства, створювати нові робочі місця та сприяти зростанню ВВП.

Наразі проблеми та перспективи розвитку фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні знаходяться у полі зору як провідних вчених та економістів, так і держави. Актуальність даного питання обумовлена потребами економіки країни, яка перебуває в стані війни і функціонує за законами воєнного часу. Значний внесок у дослідження та наукового вирішення проблем фінансування розвитку бізнесу внесли Кміть В. [7], Петруненко Я. [10], Спьяк Г. [19], Тарасова О. В. [21], Якушева О. [23] та інші. Враховуючи значний науковий внесок, фінансова державна підтримка суб'єктів підприємництва є багатогранною та до кінця нерозкритою проблемою, яка потребує подальших досліджень.

Метою дослідження є узагальнення і поглиблення теоретичних основ фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні, визначення проблемних аспектів і окреслення перспективних напрямів активізації процесів фінансування підприємництва в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити сучасні підходи до економічної сутності фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва, її види та чинники стійкого розвитку;
- визначити сучасні підходи до формування системи фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва та методика її реалізації;
- провести аналітичну оцінку фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області в 2020-2022 роках;
- визначити напрями вдосконалення фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва в сучасних економічних умовах розвитку.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні засади формування і реалізації фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва.

У кваліфікаційній роботі використано методи порівняння, узагальнення, статистичного і динамічного аналізу, синтезу, графічний метод відображення інформації тощо.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики, нормативно-правові акти з питань фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, наукові періодичні видання, офіційні інтернет-ресурси, річна фінансова звітність Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області за 2020-2022 роки.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг роботи становить 53 сторінки, містить 7 таблиць та 9 рисунків, список використаної літератури налічує 24 найменування.

1 Теоретико-методичні засади фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва

1.1 Економічна сутність фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва, її види та чинники стійкого розвитку

Ефективність економіки країни полягає у створенні таких умов, в яких сотні тисяч підприємців та менеджерів постійно здійснюють творчий пошук нового та функціонують в конкурентному бізнес-середовищі. Регіональний і державний менеджмент приділяє суб'єктам бізнесу велике значення з позиції унікальних можливостей економічного і соціального розвитку регіонів. Розуміння місця і ролі підприємництва в національному і регіональному розвитку є ключовим в умовах децентралізації, воно поступово розширюється, доповнюється світовим досвідом й активним впливом процесів глобалізації та інтернаціоналізації ринків.

Вітчизняна та світова практика свідчать, що необхідною умовою успішного розвитку підприємництва є державна та регіональна фінансова підтримка, як інструмент стимулювання їх бізнесу. Пріоритетність участі держави та регіонів в забезпеченні розвитку підприємницького сектору полягає в створенні сприятливих правових та соціально-економічних умов для їх ефективного розвитку та розширеного відтворення. Значущість бізнесу на державному і регіональному рівнях полягає в тому, що він є джерелом великих надходжень до бюджету, забезпечує створення нових робочих місць, сприяє покращенню рівня життя населення.

Виміри та масштаби бізнес-діяльності різні, а тому для ефективного та системного її регулювання, отримання результативності від управлінського впливу відбувається розподіл бізнесу за критерієм величини на малий, середній та великий бізнес. Як свідчить світовий досвід ведення бізнесу,

малі, середні та великі підприємства доповнюють одне одного в декількох сферах діяльності. Тому доцільно визначити відмінності між такими підприємствами та критерії, за якими вони відносяться до певних категорій, з метою подальшого визначення основних пріоритетів розвитку таких підприємств (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Ідентифікація суб'єктів підприємництва за критерієм величини

Суб'єкт господарювання	Величина суб'єкта господарювання	Господарський кодекс України, ЗУ «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»		ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	
		Середня кількість працівників за звітний період (календарний рік), осіб	Річний дохід, млн. євро/рік	Балансова вартість активів, млн. євро/рік	Чистий дохід від реалізації продукції, млн. євро/рік
Фізична особа Юридична особа	Мікро	Не перевищує 10	Не перевищує суму, еквівалентну 2	До 0,350	До 0,700
Фізична особа Юридична особа	Мале	Не перевищує 50	Не перевищує суму, еквівалентну 10	До 4	До 8
Фізична особа Юридична особа	Середнє	Не перевищує 250	Не перевищує суму, еквівалентну 50	До 20	До 40
Юридична особа	Велике	Перевищує 250	Перевищує суму, еквівалентну 50	Понад 20	Понад 40

Джерело: Складено на основі [4, 16, 11]

Так, відповідно до Господарського кодексу України [4], Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього

підприємництва в Україні» [16], Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [11]:

– суб'єктами мікропідприємництва є: «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України, балансова вартість активів - до 350 тисяч євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тисяч євро» [4, 16, 11];

– суб'єктами малого підприємництва є: «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України, балансова вартість активів - до 4 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 мільйонів євро» [4, 16, 11];

– суб'єктами середнього підприємництва є: «фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України, балансова вартість активів - до 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 40 мільйонів євро » [4, 16, 11];

– суб'єктами великого підприємництва є: «юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України, балансова вартість активів - понад 20 мільйонів євро, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - понад 40 мільйонів євро» [4, 16, 11].

Державна допомога суб'єктам господарювання – це «підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності» [16].

Державна підтримка суб'єктів господарювання - це «врегульована законодавством діяльність уповноважених державних органів, що полягає в розробленні та реалізації цільових програм або наданні в індивідуальному порядку фінансової підтримки суб'єкту господарювання, який має важливе стратегічне значення або відповідає іншим критеріям, визначеним у програмі, за рахунок коштів державного бюджету у будь-якій формі та з метою забезпечення стабільності національної економіки, підвищення конкурентоздатності вітчизняного товаровиробника, оздоровлення окремих галузей економіки, забезпечення соціально-економічного добробуту в державі» [10].

Державна підтримка в Україні може реалізовуватися, зокрема, у таких формах:

- надання субсидій і грантів;
- надання дотацій;
- надання податкових пільг, відстрочення чи розстрочення сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів;

- списання боргів, включаючи заборгованість за надані державні послуги, списання штрафних санкцій і компенсація збитків суб'єктам господарювання;

- надання гарантій, надання кредитів на пільгових умовах та обслуговування кредитів за пільговими тарифами;

- зменшення фінансових зобов'язань суб'єктів підприємництва перед фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

- надання, прямо чи опосередковано, суб'єктам підприємництва товарів та послуг за цінами, нижче ринкових, або придбання товарів чи послуг суб'єктів підприємництва за цінами, вище ринкових;

- продаж державного майна за цінами, що нижче ринкових;

- збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єктів підприємництва або збільшення вартості державної частки на умовах, що неприйнятні для приватних інвесторів.

Метою державної політики у сфері розвитку суб'єктів підприємництва в Україні є:

- створення сприятливих умов для розвитку підприємництва;

- «забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва з метою формування конкурентного середовища й підвищення рівня їх конкурентоспроможності» [16];

- стимулювання інвестиційно-інноваційної активності суб'єктів підприємництва;

- сприяння провадженню суб'єктами підприємництва діяльності щодо «просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;

- забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян» [16].

Принципами державної політики у сфері розвитку суб'єктів підприємництва в Україні є:

- ефективність підтримки суб'єктів підприємництва;

- доступність отримання державної підтримки суб'єктами підприємництва;
- забезпечення участі представників суб'єктів підприємництва, громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів підприємництва, у формуванні та реалізації державної політики в зазначеній сфері;
- «створення рівних можливостей для доступу суб'єктів підприємництва, що відповідають вимогам, передбаченим загальнодержавними, регіональними та місцевими програмами розвитку підприємництва, до участі у виконанні таких програм та для отримання державної підтримки» [16];
- ефективність використання бюджетних коштів, що передбачені для виконання зазначених програм;
- відкритість та прозорість проведення процедур надання державної підтримки;
- доступність об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва для всіх суб'єктів.

Класифікація державної підтримки дозволяє вибрати оптимальний її варіант з урахуванням масштабів та глибини економічних наслідків кризи, визначити галузеву пріоритетність і спосіб застосування відповідних інструментів підтримки для уникнення найбільш вразливих загроз розвитку підприємництва і забезпечення макроекономічної стабільності.

Класифікацію видів державної підтримки суб'єктів підприємництва подано на рисунку 1.1.

Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [17] передбачається запровадження механізму підтримки підприємств в разі впровадження ними новітніх технологій, а також застосування більш високого рівня стандартизації продукції, що виробляється.

Рисунок 1.1 - Класифікація видів державної підтримки суб'єктів підприємництва

Джерело: складено автором на основі [17]

Забезпечення стійкого розвитку підприємств – це процес усвідомленого вибору власниками та керівництвом підприємства напрямів його діяльності, які ґрунтуються на забезпеченні соціальної, екологічної й економічної результативності, здійснюються під впливом «рефлексивно-активного середовища» функціонування підприємства. Стійкість суб'єкта підприємництва залежить від сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників, які наведено на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 - Система чинників стійкого розвитку суб'єкта підприємництва

Джерело: Складено на основі [21]

Найважливішою зі складових стійкого функціонування та розвитку суб'єкта господарювання є саме фінансова складова, а отже, вихідною базою для управління фінансовою стійкістю підприємства є його фактичний фінансовий стан.

Таким чином, перевагами державної підтримки суб'єктів підприємництва як засобу державного регулювання економіки є сприяння діяльності конкретних підприємств або можливість цілеспрямованого усунення проблем, що забезпечує рівномірність розвитку національної

економіки, оздоровлення важливих її галузей, і тим самим досягнення позитивного ефекту від використання бюджетних ресурсів. Недоліками державної підтримки суб'єктів підприємництва є те, що даний господарсько-правовий засіб несе високий ступінь ризику дискримінації суб'єктів підприємництва та порушення засад економічної конкуренції.

1.2 Формування системи фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва та методика її реалізації

Значну роль в ефективній діяльності суб'єктів підприємництва відіграє його підтримка при залученні фінансових коштів, а також можливість функціонуванні на пільгових умовах.

В економічно розвинутих країнах світу існує багато різних форм державної підтримки приватних власників. Крім того, сектор підприємництва вирізняє висока динамічність, гнучкість інноваційної активності, здатність до прискореного створення нових видів бізнесу і генерації нових робочих місць.

Про значну користь і ефективність різних форм державної підтримки суб'єктів господарювання переконливо свідчить міжнародний досвід. Він показує, що для стрімкого економічного розвитку, крім прийняття та запровадження актів національного законодавства в сфері державно-приватного партнерства, необхідним є застосування механізму державної підтримки з метою залучення приватних інвестицій на засадах такого партнерства.

Україна за кількістю суб'єктів підприємництва, за рівнем їх розвитку та державної підтримки значно відстає не лише від економічно розвинутих країн світу, але й країн із трансформаційною економікою, що характеризується як несприятливі фактори розвитку економіки країни.

Вітчизняна модель функціонування бізнесу характеризується слабкими рисами податкового сприяння із додаванням законодавчих пом'якшуючих пільг і кредитних програм, які ефективно не працюють через низьку зацікавленість учасників економічних відносин. Найвні проблеми вимагають пошуку окремого підходу щодо фінансової підтримки та сприяння розвитку сектору підприємництва, який задіє усіх учасників економічних відносин і джерела їх ефективного функціонування, сконцентрує увагу на якісних і кількісних результатах такого підходу. Розглянемо та послідовно охарактеризуємо суть та особливості кожної зі складових системи підтримки суб'єктів підприємництва (рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 - Система фінансової підтримки бізнесу

Джерело: складено на основі [23]

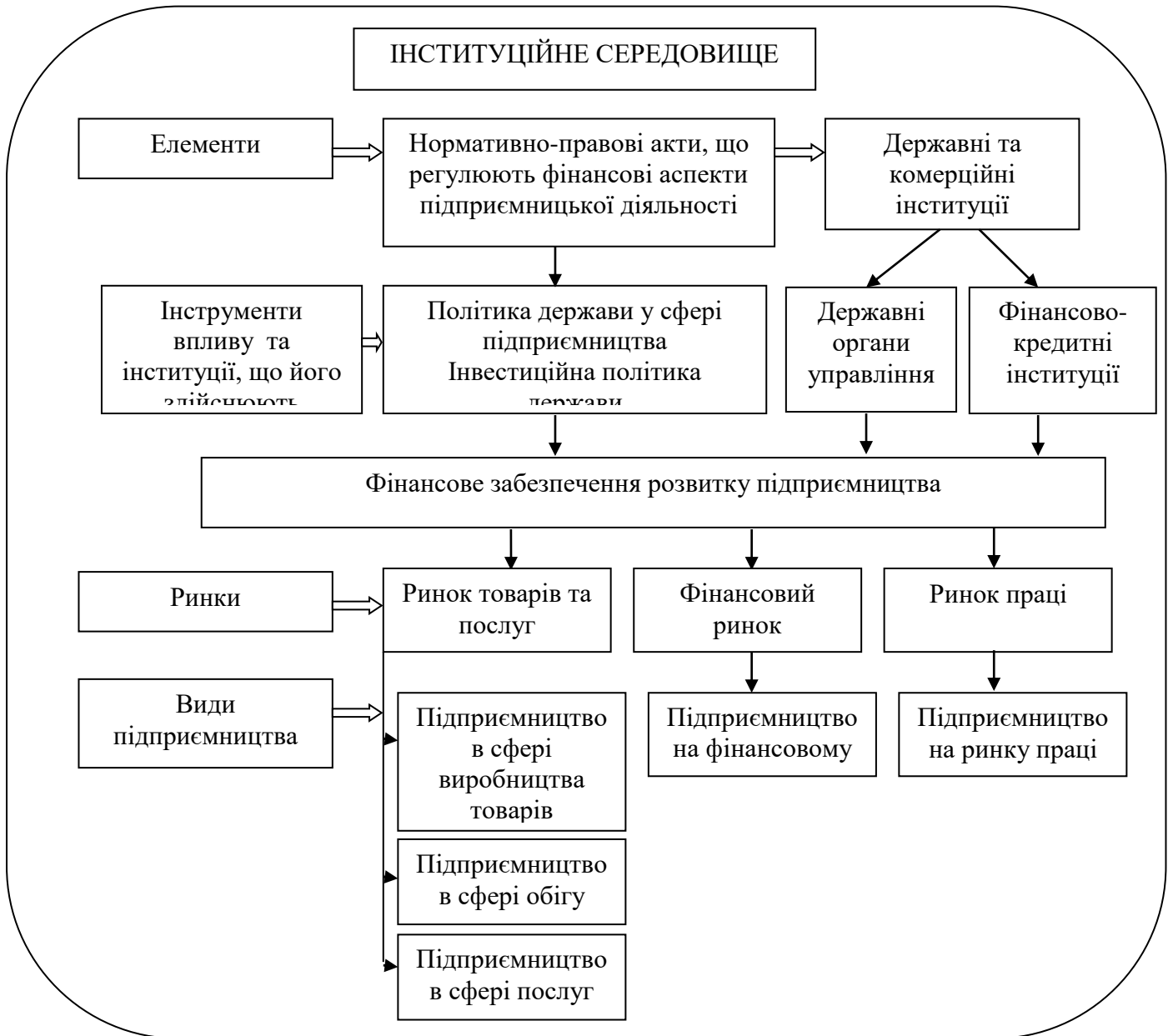
Така підтримка суб'єктів підприємництва має здійснюватись на засадах комплексної системи, складові якої регулюють, відновлюють, розвивають та підтримують підприємництво.

Система складається із:

- джерел підтримки, які встановлюють наявність та кількість суб'єктів, які безпосередньо беруть участь у підтримці;
- механізмів підтримки, які розкривають можливі типи підтримки;
- інструментів підтримки – які виявляють засоби підтримки підприємництва;
- управлінських технологій – які розкривають методи або способи, за допомогою яких здійснюється підтримка та забезпечується управлінський вплив на підприємництво.

Результатами такої фінансової підтримки стануть значення показників оцінки діяльності суб'єктів підприємництва. Така система фінансової підтримки буде впливати як на внутрішні показники діяльності підприємств, так і на зовнішні, тобто регульовальний вплив здійснюється як на окреме підприємство, так і на регіон у цілому. Інституційне середовище та особливості його функціонування мають важливе значення в контексті оптимізації фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні. Воно формує концепції та моделі фінансового забезпечення підприємницької діяльності на рівні галузі, регіону, країни, генерує фінансові механізми й інструменти перерозподілу фінансових ресурсів, створює умови для їх залучення суб'єктами ринку. Суспільною функцією даного середовища є створення комфортних умов для нормального розвитку підприємництва країни і її регіонів. Якість інституційного середовища переважно визначає інвестиційні рішення і впливає, таким чином, на розвиток підприємництва та економічне зростання. Інституційне середовище фінансового забезпечення розвитку підприємництва в Україні представлене чинною паровою базою та інституціями, які забезпечують реалізацію функцій державного регулювання

і створення ринкової інфраструктури фінансового забезпечення підприємництва в різних сегментах ринку (рисунок 1.3).

Джерело: складено автором на основі [12]

Найвагомішою ланкою інституційної складової фінансового забезпечення суб'єктів підприємництва виступає держава, що чинить вплив через систему нормативно-правового регулювання і державні інституції, які регулюють підприємницьку діяльність в Україні та її фінансове забезпечення, зокрема. Світовий досвід підтверджує, що практично в усіх

розвинутих країнах держава здійснює підтримку, в тому числі і фінансову, найбільш актуальних і ефективних напрямів підприємництва.

Правові та економічні засади національної державної політики у сфері підтримки та розвитку суб'єктів підприємництва передбачені Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [16]. Згідно із статтею 16 Закону фінансова державна підтримка суб'єктів підприємництва надається за рахунок державного та місцевих бюджетів. В Законі визначені основні види такої підтримки, серед яких:

- часткова компенсація відсотків за кредитами, які надаються на реалізацію проектів суб'єктів підприємництва;
- надання, зокрема мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
- надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
- фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій, а також інші види державної фінансової підтримки підприємництва не забороненої чиним законодавством. Доступ підприємництва до державної допомоги регулюється Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [13].

В контексті фінансового забезпечення підприємництва доцільно розглянути діяльність Українського фонду підтримки підприємництва [18], як загальнодержавного фонду, що використовує кошти, передбачені Державним бюджетом на фінансову підтримку підприємництва.

«Фонд покликаний сприяти реалізації державної політики розвитку підприємництва шляхом залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, фінансування цільових програм і проектів, часткову сплату відсотків за виданими підприємцям банківськими кредитами, співробітництво із міжнародними та українськими фінансовими організаціями щодо розвитку підприємництва, участь в реалізації міжнародних договорів в частині фінансового забезпечення розвитку

підприємництва в Україні тощо» [18]. Для реалізації поставлених завдань в Державному бюджеті передбачається окрема стаття бюджетних коштів на фінансову підтримку підприємництва.

Отже, вітчизняне інституційне середовище підтримки суб'єктів підприємництва представлене великою кількістю загальнонаціональних, регіональних і місцевих інституцій, які відрізняються організаційно-правовою формою діяльності, спрямованою на певний сегмент чи галузь бізнесу, чи типом діяльності тощо. За типом діяльності серед інституцій підтримки підприємництва виділяють бізнес-центри, бізнес-інкубатори, об'єднання підприємців, фонди розвитку підприємництва, інформаційно-аналітичні центри, консультаційно-дорадчі організації при органах влади, агенції територіального розвитку, торгово-промислові палати. Окремі з них здійснюють фінансову підтримку розвитку бізнесу з метою оптимізації його фінансового забезпечення. Так, фонди підтримки підприємництва мають за мету «сприяння реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва шляхом залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, а також фінансування цільових програм та проектів» [19]. Торгово-промислові палати забезпечують створення фінансової і торговельної інфраструктури розвитку підприємництва, сприяючи налагодженню торгівельних зав'язків між вітчизняними підприємцями і підприємцями зарубіжних країн. Усі типи інституцій проводять навчальну, інформаційну, консалтингову діяльність у сфері фінансового забезпечення підприємництва.

Наразі в Україні фінансова державна підтримка суб'єктів підприємництва реалізується за програмами:

- державні - «Доступні кредити 5-7-9%»; «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%»; грантова підтримка - урядовий проєкт «єРобота»;
- регіональні програми підтримки бізнесу – які реалізуються місцевими органами влади з врахуванням пріоритетів та особливостей розвитку регіонів.

Проекти державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9%» та програма «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9» запроваджена за ініціативи Президента України та Кабінету Міністрів України для підтримки інвестиційних проектів суб'єктів господарювання, діяльність яких спрямована на створенню нових робочих місць, легалізацію й розширення діяльності малого бізнесу, імпортозаміщення та повернення трудових мігрантів [9].

У межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» передбачено встановлення (таблиця 1.2):

- по кредитах на інвестиційні цілі компенсаційної ставки для середніх та великих підприємств 9% річних з можливістю зменшення за умови створення нових робочих місць до 7% річних;

- для мікро- та малих підприємств - на рівні 7% річних з можливістю зменшення для інвестиційних кредитів до 5%.

На поповнення обігового капіталу компенсаційна ставка для всіх підприємств встановлена на 9% річних для кредитів.

Перевагою державного кредиту «Доступні кредити 5-7-9%» є:

- здешевлення вартості кредиту для суб'єктів підприємництва через надання державної фінансової підтримки із можливістю зниження % ставки за умови створення нових робочих місць;

- поповнення обігового капіталу суб'єктів підприємництва для придбання сировини, матеріалів та інших витрат, пов'язаних з їх господарською діяльністю;

- високий темп економічного розвитку суб'єктів підприємництва завдяки довгостроковому фінансуванню інвестиційних потреб бізнесу;

- погашення кредиту рівними частинами або за адаптованим графіком, спеціальний графік для агробізнесу (визначає банк).

Таблиця 1.2 – Умови програма «Доступні кредити 5-7-9%»

Вид кредиту	«КУБ» під заставу	Відновлювана кредитна лінія	«КУБ» під заставу для агроклієнтів	Агросезон
ДЛЯ ПОПОВНЕННЯ ОБІГОВИХ КОШТІВ				
Строк	36 місяців		До березня 2024 року	
Сума кредиту	– від 100 тис. до 4 млн грн для мікробізнесу; – від 100 тис. до 5 млн грн для малого бізнесу – Недоступно середньому та великому бізнесу	– від 100 тис. до 20 млн грн для мікробізнесу; – від 500 тис. до 50 млн грн для малого бізнесу; – від 3 млн грн для середнього бізнесу	– від 100 тис. до 4 млн грн для мікробізнесу; – 5 млн грн для малого бізнесу Недоступно середньому бізнесу	від 1 до 50 млн грн
% ставка для позичальника	9% річних			
Спосіб видачі	На поточний рахунок позичальника			
Графік	Рівними частинами щомісяця, ануїтет	Рівними частинами щомісяця для мікро- та малого бізнесу	Погашення траншів - 90/180/270/360 днів або індивідуальний графік за погодженням із банком для середнього бізнесу	1 грудня 2023 року - 20%, 1 лютого 2024 року - 30%, 1 березня 2024 року - 50% або індивідуальний графік
Забезпечення	Рухоме/нерухоме майно, порука власника бізнесу		Сільгосптехніка (самохідна, причіпна, навісна) та/або транспортні засоби (легкові, комерційні), порука власника бізнесу	
Комісія банку	1–1,5% від суми кредиту			
Обов'язкові умови	Заборона використання кредитних коштів для погашення кредитів і процентів або іншої заборгованості за кредитними договорами, а також для виплати дивідендів та надання фінансової допомоги			
	Вимоги до земельного банку: - від 20 до 99,99 га для КВЕД 01.11; - від 100 га для КВЕД 01.1, 01.2, 01.3, 01.4, 01.5, 01.6		Вимоги до земельного банку: - від 100 га для КВЕД 01.1, 01.2, 01.3, 01.4, 01.5, 01.6	
ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ				
Вид кредиту	«КУБ» під заставу	Невідновлювана кредитна лінія	Кредит на придбання основних засобів (зокрема й сільгосптехніки)	
Строк	36 місяців		- 36 місяців для мікро- та малого бізнесу, сільгосптоваровиробників; - 60 місяців для середнього/великого бізнесу	
Сума кредиту	– від 100 тис. до 4 млн грн для мікробізнесу; – від 100 тис. до 5 млн грн для малого бізнесу Недоступно середньому та великому бізнесу	- від 3 млн грн для середнього бізнесу Недоступно мікро- та малому бізнесу	від 100 тис. грн	
% ставка для позичальника	7% річних із можливістю зниження до 5% за умови створення нових робочих місць	9% річних із можливістю зниження до 7% за умови створення нових робочих місць	- 7% річних для мікро- та малого бізнесу з можливістю зниження до 5% за умови створення нових робочих місць; - 9% річних для середнього та великого бізнесу з можливістю зниження до 7% за умови створення нових робочих місць	
Спосіб видачі	На рахунок постачальника	На рахунок позичальника/постачальника	На рахунок постачальника	
Графік	Рівними частинами щомісяця, ануїтет	Рівними частинами щомісяця або індивідуальний графік за погодженням із банком	Ануїтет, рівними частинами. Для середнього та великого бізнесу – індивідуальний графік.	
Забезпечення	Рухоме/нерухоме майно, порука власника бізнесу		Майно, що купується, порука власника	
Комісія банку	1–1,5% від суми кредиту			
Обов'язкові умови	Заборона використання кредитних коштів для погашення кредитів і процентів або іншої заборгованості за кредитними договорами, а також для виплати дивідендів та надання фінансової допомоги			

Джерело: складено на основі [приват, ощад]

За програмою «Доступні кредити 5-7-9%» держава компенсує суб'єктам підприємництва частину кредитного навантаження: якщо чим більше робочих місць створюється на підприємстві, тим більшу компенсацію % за кредитом отримує воно.

Державною програмою «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» передбачено:

- встановлення компенсаційної винагороди для середніх і великих підприємств 11% річних із можливістю зменшення за умови створення нових робочих місць до 9% річних;

- для мікро- та малих підприємств - 9% річних із можливістю зменшення за умови створення нових робочих місць до 7% річних.

Перевагою державного кредиту «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» є:

- здешевлення вартості кредиту для суб'єктів підприємництва через надання державної фінансової підтримки із можливістю зниження % ставки за умови створення нових робочих місць;

- поповнення обігового капіталу для придбання матеріалів, сировини, інших витрат, пов'язаних із господарською діяльністю підприємства;

- високий темп економічного розвитку підприємства через довгострокове фінансування інвестиційних потреб бізнесу;

- погашення кредиту рівними частинами чи адаптований графік, спеціальний графік для агробізнесу.

Головною державною грантовою програмою для стимулювання бізнесу в умовах війни є урядовий проєкт «єРобота», що передбачає надання українцям грантів для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та для навчання. Проєкт втілюється за шістьма напрямками: «мікрогранти для створення власного бізнесу (“Власна справа”); гранти для розвитку переробного підприємства; державне фінансування закладки саду; кошти для розвитку тепличного господарства; гранти на реалізацію стартапу, в тому числі у сфері ІТ; кошти на навчання за ІТ-спеціальностями» [8].

За програмою «Власна справа» українці можуть одержати фінансову підтримку від держави в формі мікрогранту розміром від 50 до 250 тис. грн. Гроші можна витратити на придбання чи лізинг обладнання, закупівлю сировини і матеріалів, оренду приміщень. Обов'язковою умовою надання коштів є створення 1-2 робочих місць.

Максимальний розмір гранту, який Україна надає на створення переробного підприємства, складає 8 млн. грн. Кошти надаються на умовах співфінансування. При оформленні першої тисячі грантів - держава компенсує до 70% вартості проєкту, а внесок отримувача держдопомоги має складати не менше 30%. Для решти грантів - діє інше співвідношення: до 50% вартості – за рахунок грантів, та не менше 50% – кошти отримувача (власні або кредитні). Підприємець може отримати один грант чи для створення нового переробного підприємства, чи для розширення наявних потужностей за умови створення ним щонайменше 25 робочих місць.

Грантова програма з компенсації створення садів дозволяє підприємцям залучити від 140 тис. грн до 400 тис. грн за гектар насаджень. Площа нового саду має бути не меншою, ніж 1га, та не більшою, ніж 25 га. За програмою компенсації вартості теплиць кожен учасник програми може залучити до 7 млн грн. Основні умова обох програм - створення нових робочих місць і належним чином підтвержене право власності чи користування земельною ділянкою. У поданих проєктах на створення саду та на будівництво теплиць обов'язково мають бути передбачені система водозабір і зрошення. Важливою умовою отримання грантів є своєчасна сплата до бюджетів податків та зборів під час виробничої діяльності.

Програма інвестицій у ІТ-стартапи – передбачена для розробників технологічних продуктів із метою залучення фінансування для відкриття та розвитку бізнесів у сфері високих технологій. В рамках проєкту здійснюється фінансується реалізація ІТ-стартапів на різних етапах – від ідеї проєкту до готового життєздатного продукту. Для стартапів, залежно від стадії їх реалізації Фонд розвитку інновацій надає грант від 750 тис. до 3,5 млн грн з

чіткими умовами про кількість залучених працівників, а Фонд інвестицій - надає поворотну фінансову допомогу від 3,5млн грн до 8 млн грн. Обов'язок отримувача гранта – сплатити податки та ЄСВ у розмірі 50% отриманого гранту протягом двох років іа створити не менше 5 робочих місць.

Програма «Старт в ІТ» – це гранти на навчання українців за ІТ-спеціальностями. Отримати фінансування можуть громадяни України, які втратили роботу, знаходяться в неоплачуваних відпустках, простої, ВПО, які бажають отримати нову професію в сфері ІТ. Після завершення навчання учасники мають протягом 30 днів працевлаштуватися за новою спеціальністю, відкрити ФОП чи провадити незалежну професійну діяльність.

Усі програми підтримки для бізнесу, які пропонують регіони України, розміщено на порталі Дія.Бізнес в категорії «Регіональні програми» [6], де зібрана інформація про регіональні фінансові програми підтримки щодо допомоги релокованим підприємствам, фінансової допомоги на придбання обладнання, техніки, сировини та сплату оренди, компенсації вартості енергоефективного обладнання, антикризової підтримки, підвищення компетенції підприємців: надання мікрокредитування та пільгових умов, освітні тренінги, зустрічі для обміну досвідом, консультації тощо. Інформацію щодо даних програм регулярно оновлюють 17 обласних військових адміністрацій (ОВА).

Законодавче регулювання програм державної фінансової підтримки агробізнесу згідно з Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» [16], в яких описані детально всі нюанси, умови, принципи та види допомог.

В Україні програми державної підтримки аграріїв включають такі основні пріоритетні напрями, як: тваринництво, садівництво, фермерство, здешевлення техніки та кредитів. Ці програми адаптовано до нових умов та потреб сільгоспвиробників, що дозволило виокремити такі напрями як: страхування врожаю, підтримка нішевого й органічного виробництва,

бджільництво. Так, програма із підтримки тваринництва на 2021-2023 роки передбачає надання спеціальних бюджетних дотацій з метою реконструкції ферм та комплексів, зміни структури виробництва, покращення якісного складу поголів'я, підтримки біорізноманіття та біологічної безпеки. Підтримка розвитку садівництва, виноградарства і хмелярства передбачається шляхом часткового відшкодування вартості придбання садивного матеріалу плодово-ягідних культур, винограду і хмелю, проведення робіт зі спорудження шпалери та встановлення систем краплинного зрошення та придбання матеріалів, необхідних для проведення таких робіт. Також передбачаються дотації на нове будівництво і реконструкцію холодильників, об'єктів із заморожування плодів та ягід, цехів первинної переробки, придбання ліній товарної обробки, автоматизованих ліній із їх висушування та переробки.

Серед вітчизняних програм підтримки підприємництва є програми, що спрямовані на забезпечення фінансової підтримки підприємницьких структур через окремі державні та комерційні інституції, які їх реалізують. До таких програм, зокрема, належать: EU4Business [12]; програми підтримки малого та середнього підприємництва на міжнародному рівні (міжнародні кредитні лінії); банківські продукти та програми допомоги малому і середньому підприємству, а також окремі програми підтримки малого і середнього підприємництва на регіональному рівні.

Таким чином, державна фінансова підтримка суб'єктів підприємництва є важливим інструментом для стимулювання їх економічного розвитку. Її здійснення має базуватися на стратегічному плануванні і довгострокових цілях розвитку країни. Важливо, щоб в механізмі реалізації державної підтримки бізнесу була забезпечена ефективність, прозорість та справедливість в розподілі фінансових ресурсів, що сприятиме стійкості й успішності даних програм.

2 Аналітико-практичні аспекти фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва в Україні

2.1 Аналітична оцінка фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва на макро- та мікроекономічних рівнях за матеріалами Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області в 2020-2022 роках

За даними Держстату України [5] на кінець 2021 року функціонувало близько 1 млн 956 тис 320 підприємств та фізичних осіб-підприємців, кількість яких в порівнянні з 2019 роком зросла на 14,6 тис. одиниць, або на 0,8%. На зростання їх кількості в порівнянні з 2019 роком вплинуло збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва майже на 24,4 тис. одиниць. В 2021 році в порівнянні із 2020 роком відмічаємо скорочення кількості підприємств загалом по Україні - на 14,3 тис. одиниці, або на 0,9% (рисунок 2.1).

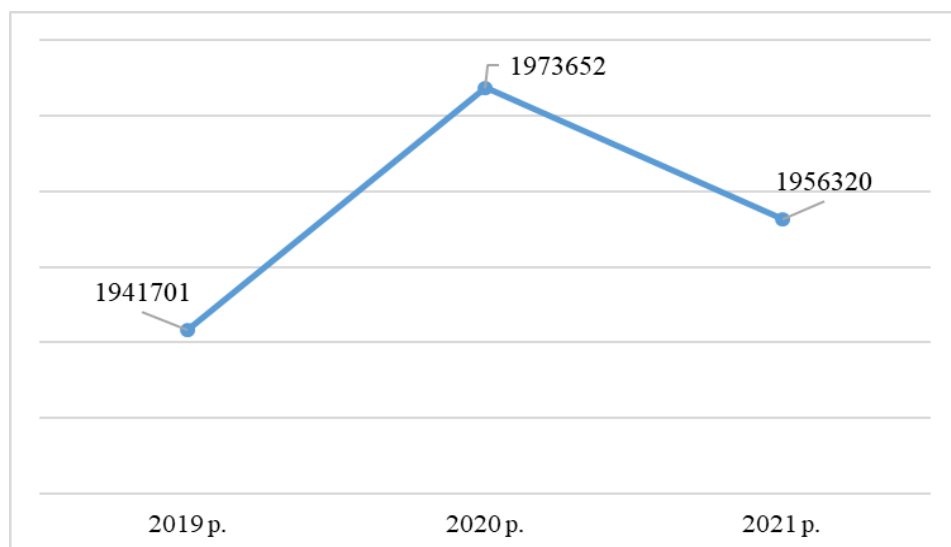

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни кількості суб'єктів підприємництва в Україні в 2019-2021 роках

Джерело: складено на основі [5]

Аналізуючи дані таблиці 2.1 можна сказати, що склад фінансових ресурсів підприємств України в 2019–2021 роках носила відносно сталий характер, однак досягти оптимального співвідношення між власними і залученими фінансовими ресурсами підприємств на рівні 50%:50% не вдалося. Величина власного капіталу в 2019-2021р.р зросла на 1020,5 млрд грн, однак не перевищила навіть 30% від загальної структури фінансових ресурсів підприємств України. Такі дані вказують на порушення умов фінансової рівноваги між власними та залученими коштами підприємств України, що призводить до порушення їх фінансової стійкості.

Таблиця 2.1 – Динаміка та структура фінансових ресурсів підприємств України в 2019-2021 роках

Показники	2019р., млрд грн	2020р. , млрд грн	2021р. , млрд грн	Структура, %			Абсолютне відхилення 2021р./ 2019р. , млрд грн	Темп приросту 2021р./ 2019р., %
				2019р.	2020р.	2021р.		
Власний капітал	3092,8	3339,8	4113,3	26,9	26,3	29,2	1020,5	33,0
Поточні зобов'язання і забезпечення	1633,7	1914,1	1841,6	14,2	15,1	13,1	207,9	12,7
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	6764,6	7425,0	8111,3	58,8	58,5	57,6	1346,7	19,9
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття	3,9	3,6	4,3	0,0	0,0	0,0	0,4	10,3
БАЛАНС	11495,0	12682,5	14070,5	100,0	100,0	100,0	2575,5	22,4

Джерело: складено на основі [5]

Одним із факторів, що сприяв нарощенню власного капіталу підприємствами України в 2019–2021 рр. є їх кількісне зростання на 14,6 тис. за рахунок збільшення кількості суб'єктів малого і мікропідприємництва на 14,8 тис. одиниць, великих підприємств - на 92 одиниці, тоді як кількість середніх підприємств зменшилась на 318 одиниць (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка та структура власного капіталу підприємств України в 2019-2021 роках

Кількість суб'єктів підприємництва, одиниць	Зокрема				Усього
	великі	середні	малі	з них мікропідприємства	
2019	518	1941625	1922978	1864013	1941625
2020	512	1973577	1955119	1898902	1973577
2021	610	1956248	1937827	1880858	1956248
Абсолютне відхилення 2021/2019 р.р., (+,-), одиниць	92	14623	14849	16845	14623

Джерело: складено на основі [5]

Підприємства України в 2019-2021 роках наростили обсяги реалізації продукції з 10,5 трлн грн до 15,0 трлн грн, або на 4,5 трлн грн, що становить 42,4% приросту. Аналогічні темпи зростання характерні для суб'єктів усіх категорій бізнесу. Суб'єкти середнього підприємництва забезпечують 40% всього обороту, а тому є лідерами (таблиця рисунок 2.2).

одиниць

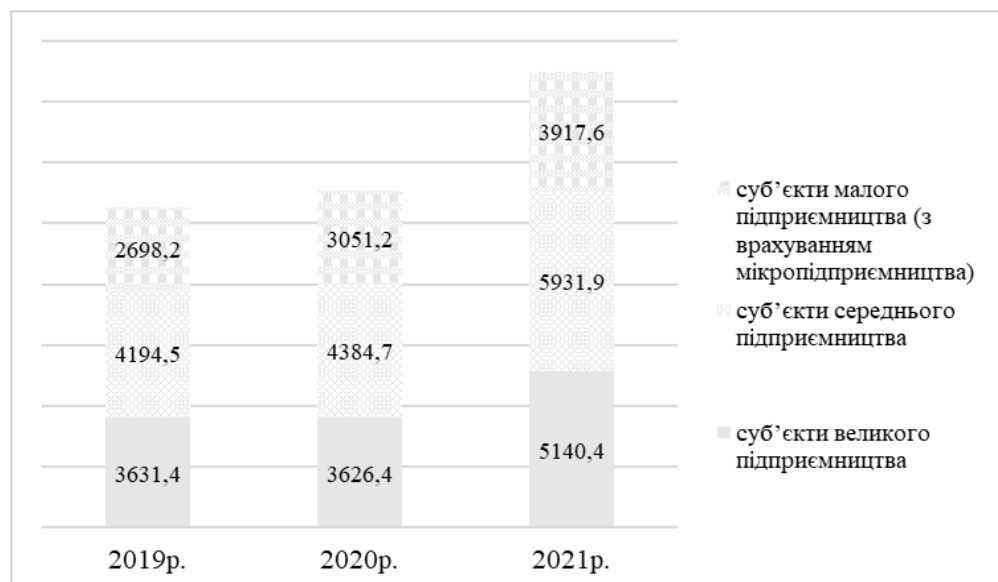

Рисунок 2.2 – Динаміка обсягів реалізації продукції підприємствами України в 2019-2021 роках

Джерело: побудовано на основі [5]

В Україні в 2019-2021 роках чітко простежується позитивна тенденція до зростання обсягів капітальних інвестицій підприємств за видами активів, а саме, в 2021 році капітальні інвестиції підприємств склали 536,3 млрд грн, у 2020 році - 398,5 млрд грн, 2019 році – 524,5 млрд грн (рисунок 2.3).

млрд грн

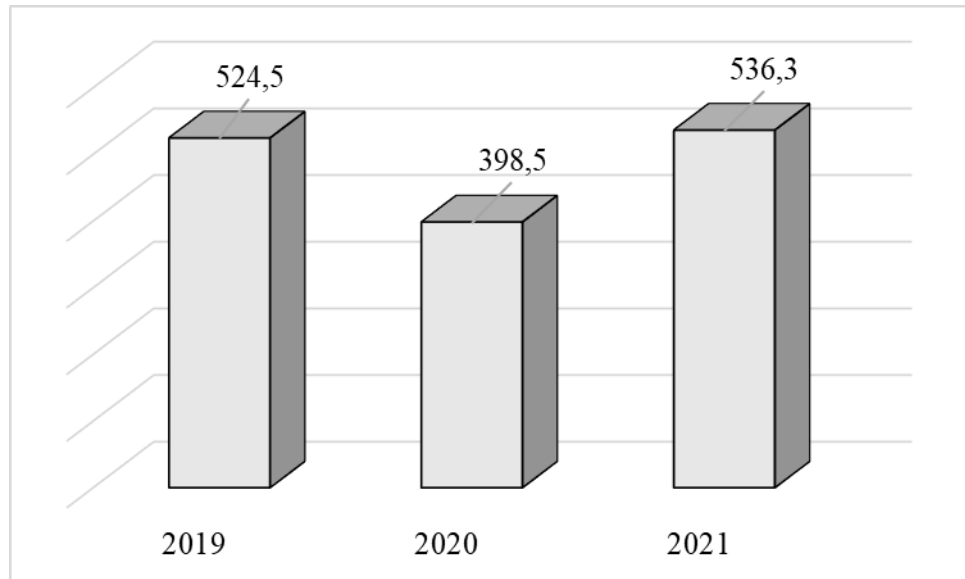

Рисунок 2.3 – Динаміка капітальних інвестицій підприємств України в 2019-2021 роках

Джерело: побудовано на основі [5]

В 2021 році в структурі капітальних інвестицій вкладення у матеріальні активи склали 509,5 млрд грн (95,0% загального обсягу), а в нематеріальні активи 26,8 млрд грн (5,0% відповідно). В 2021 році в порівнянні з 2019 роком структура інвестування практично не змінилася. Найбільш привабливими для інвестування є машини та обладнання (частка вкладень 48,5%-51,9%), будівництво та перебудову будівель (частка вкладень 40,6%-40,3%). Питома вага інвестицій у матеріальні активи в загальній структурі капітальних інвестицій 2021 року порівняно з 2019 роком збільшилася на 1,2%, частка інвестицій у нематеріальні активи відповідно скоротилася.

Найвагомішим джерелом фінансування капітальних інвестицій в Україні в 2021 році були власні кошти підприємств та організацій, а їх

частка у загальній структурі капітальних інвестицій складала 68,6%, тоді як в 2019 році - 65,4% відповідно (таблиця 2.3).

Не зважаючи на зростання частки обсягів власних коштів суб'єктів підприємництва, що спрямувались на капітальні інвестиції в 2019-2021 роках з 65,4% до 68,6%, в абсолютних показниках відмічаємо скорочення на 45,6 млрд грн.

Ще одним значним джерелом фінансування капітальних інвестицій виступають кошти державного і місцевих бюджетів. Так, на фінансування капітальних інвестицій в 2021 році в Україні із бюджетів різних рівнів спрямовано 92,8 млрд грн, що на 5,5 млрд грн більше у порівнянні з 2019 роком. Їх частка в структурі капітальних інвестицій в 2021 році склала 17,6%, що більше показника 2019 року на 2,6%.

Таблиця 2.3 – Склад та структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування в економіку України в 2019-2021 роках

Показники	Роки, млрд грн			Структура, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Усього, млрд грн	624,0	419,8	529,0	100,0	100,0	100,0
у т.ч. за рахунок:						
коштів держбюджету	30,8	36,5	48,6	4,9	8,7	9,2
коштів місцевих бюджетів	56,5	43,6	44,2	9,1	10,4	8,4
власних коштів підприємств та організацій	408,3	279,3	362,7	65,4	66,5	68,6
кредитів банків та інших позик	67,2	27,9	26,7	10,8	6,6	5,0
коштів іноземних інвесторів	4,7	1,7	0,8	0,8	0,4	0,2
коштів населення на будівництво житла	32,4	20,6	28,6	5,2	4,9	5,4
інших джерел фінансування	24,1	10,2	17,4	3,9	2,4	3,3

Джерело: складено на основі [5]

Повномасштабне військове вторгнення росії в лютому 2022 року нанесло значні втрати вітчизняній економіці. Станом на 1 серпня 2022 року обсяг прямих збитків економіці України від пошкодження і руйнування

житлових та нежитлових будівель, інфраструктури (у грошовому еквіваленті) склав 108,3 млрд \$. Непрямі втрати попередньо оцінюються у 128.8 млрд \$.

Загалом із початку війни пошкоджено, захоплено чи зруйновано щонайменше 388 підприємств, 511 адмінбудівель, 764 дитсадків, 18 цивільних аеропортів, 634 культурних споруд, 27 торгових центрів, 1991 магазин, 28 нафтобаз, 43,7 тис сільськогосподарської техніки, 105.2 тис легкових авто тощо.

Війна 24.02.2022 року вплинула і на можливість бізнесу повноцінно функціонувати. Майже 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу із 24.02.2022 року. Тільки 12,4% підприємств не змінили, а натомість збільшили обсяги робіт в порівнянні з довоєнним часом. Загальні втрати переважаючого бізнесу - МСП за період війни сягнули \$85 млрд. (не зважаючи на недоотримані прибутки). 19% підприємств змушені були здійснити релокацію, більшість із них зі Сходу України (точніше 41%) вже релокували свої виробничі потужності і персонал. Скорочення обсягів робіт на підприємствах привели і до скорочення кількості працівників в бізнесі. За результатами досліджень більше 20% персоналу було відправлено у відпустку, 27% працює на умовах скорочення зарплати, 20% скорочено повністю (понад 1 млн. осіб).

З моменту старту Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» суб'єкти підприємництва отримали 61 992 кредити на загальну суму 198,62 мільярдів гривень, з яких 41 014 – від банків державного сектору економіки на загальну суму 85,48 мільярдів гривень (станом на 22.05.2023 р.). За час дії воєнного стану в Україні у межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» укладено 27 170 кредитних договорів на загальну суму 109 мільярдів гривень (у тому числі банками державного сектору – 20 538 кредитних договорів на суму 58,8 мільярдів гривень). З них 10,25 млрд грн - підприємці отримали на інвестиційні цілі; 58,16 млрд грн – підприємці отримали у якості антикризових кредитів; 25,35 млрд грн були видані підприємцям в якості рефінансування попередньо отриманих кредитів; 13,71

млрд грн – склали кредити для с/г виробників, передусім, на інвестиційні цілі; 2,61 млрд грн – антивоєнні кредити [9].

Окрім програм «Доступні кредити 5-7-9», з державного бюджету було реалізовано 4,6 мільярдів гривень на підтримку підприємств АПК з метою його розвитку, а саме на відшкодування вартості сільськогосподарської техніки, здешевлення вартості кредитів і страхових платежів, задля розвитку тваринництва, рослинництва, садівництва, виноградарства та хмелярства; було надано дотацію на зрошення 1200 сільгосптоваровиробникам. За підсумками 2022 року підприємству було надано 10 млрд. грн державних гарантій на портфельній основі, близько 50 млн. грн склало забезпечення із фонду стартапів. Малим і середнім підприємствам було виокремлено мікрофінансовими організаціями 1,3 млрд кредитів із їх загального ресурсу, що становить 22 млрд грн [6].

Підтримка розвитку суб'єктів підприємництва повинна носити регіональний характер і враховувати рівень їх розвитку в окремих районах та видах економічної діяльності.

Регіональний фонд підтримки підприємництва по Хмельницькій області (далі – Фонд, РФПП) створений у відповідності з Указом Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 12 травня 1998 року.

Фонд здійснює свою діяльність за рахунок об'єднання фінансових, матеріальних, нематеріальних та інших ресурсів Засновників та Учасників в рамках затверджених державних та цільових регіональних програм та проектів, спрямованих на підтримку та розвиток підприємництва.

Регіональний фонд підтримки підприємництва по Хмельницькій області (РФПП, Фонд) є некомерційною установою, яка не ставить за мету отримання прибутку, не розподіляє доходи між Засновниками і Учасниками.

РФПП у своїй діяльності керується Конституцією України та чинними нормативними документами України, спирається на нормативні документи Українського фонду підтримки підприємництва (УФПП) [18], центральних і

обласних органів державної виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, а також Статутом.

Місцезнаходження Фонду: 29005, Хмельницька область, м. Хмельницький, вул Грушевського, 87, кімн. 401.

Метою діяльності Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області є:

- реалізація державної політики з питань фінансової підтримки та розвитку підприємництва, ефективне використання його можливостей в соціально-економічному розвитку Хмельницької області;
- об'єднання науково-технічного та фінансово-економічного потенціалу Засновників і Учасників для розробки та здійснення цільових регіональних програм і проектів, спрямованих на всебічний розвиток і підвищення ефективності підприємницької діяльності;
- розробка і втілення цільових регіональних програм, зменшення соціальної напруги за рахунок створення сприятливих умов для залучення до підприємницької діяльності соціально незахищених категорій населення – безробітних, молоді, жінок, звільнених у запас військовослужбовців, інвалідів та ін., створення робочих місць;
- створення умов, які всебічно сприяють виконанню державних та цільових регіональних програм та проектів, спрямованих на розвиток підприємництва в регіоні;
- сприяння використанню суб'єктами підприємництва державних і недержавних фінансових, матеріально-технічних й інформаційних ресурсів, зокрема приміщень (споруд), обладнання, інформаційних матеріалів, а також науково-технічних розробок та технологій, необхідних для здійснення підприємницької діяльності;
- створення сучасної інфраструктури виробництва в різних секторах економіки на основі залучення вітчизняних і іноземних інвестицій;
- реалізація обласних науково-освітніх програм із розвитку підприємництва.

Для досягнення поставленої мети РФПП:

- ініціює і співпрацює із органам державної влади та органами самоврядування області в розробці та реалізації соціально-економічних програм, спрямованих на розвиток підприємництва, поліпшення виробничого, фінансового та науково-технічного стану регіону, відтворення його природних ресурсів та зменшення соціальної напруги;

- здійснює інформаційне забезпечення, облік і аналіз потреб, можливостей залучення, надходжень і ефективності використання вітчизняних та іноземних інвестицій, кредитів, іншої фінансової та технічної допомоги, спрямованих на розвиток малого і середнього бізнесу, на підтримку вітчизняного товаровиробництва в регіоні;

- впроваджує узгоджену із Засновниками та Учасниками РФПП фінансову політику, здійснює на обласному рівні фінансово-кредитну підтримку підприємництва і контролює цільове використання коштів, наданих суб'єктам підприємницької діяльності;

- для реалізації інвестиційних, кредитних, лізингових та інших проектів організовує, надає допомогу та здійснює фінансову, правову і техніко-економічну експертизу інвестиційних проектів, цільових програм регіонального рівня, бізнес-планів суб'єктів підприємництва, приймає рішення щодо їх фінансової підтримки;

- сприяє формуванню розвинутої інфраструктури для забезпечення ефективної підприємницької діяльності, зокрема ініціює, надає фінансову підтримку в створенні та діяльності бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, центрів розвитку малого бізнесу, шкіл підприємництва, консультаційних і інформаційних систем; організовує вивчення кон'юнктури ринку та визначення його внутрішньо економічних та зовнішньоекономічних потреб; розвиває міжрегіональні зв'язки задля сприяння регулюванню товарообігу, підтримці високих стандартів продукції, проведенню спільних наукових розробок та досліджень у сфері товарного ринку; організовує і проводить підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів малого і

середнього бізнесу регіону; створює систему моніторингу профінансованих Фондом проектів та програм, а також інформаційне супроводження програм і проектів міжнародного співробітництва в регіоні; використовує накопичену інформацію для техніко-економічної оцінки наступних проектів та програм; створює тимчасові творчі колективи, спеціалізовані організації для фінансово-економічної, правової, інформаційної й іншої діяльності з метою сприяння виконанню затверджених цільових регіональних програм та проектів.

РФПП є юридичною особою, має самостійні та зведений баланси, розрахункові та інші рахунки в установах банків, печатку, штамп зі своїм найменуванням, власні фірменний і товарний знаки, інші атрибути юридичної особи. Фонд є некомерційною організацією та не має за мету одержання прибутку.

Майно, що належить РФПП, складають основні фонди та обігові кошти, вартість яких відображається в самостійному балансі. Майно формується з наступних джерел: статутного фонду, який складає 200 000 грн і формується згідно з установчим договором Засновниками; внесків його Учасників; коштів обласного, міських і районних бюджетів; коштів, отриманих від приватизації державного і комунального майна; доходів від власної діяльності; добровільних внесків та пожертвувань юридичних і фізичних осіб, зокрема іноземних та міжнародних фінансових організацій; доходів від депозитних вкладів та цінних паперів, надходжень від підприємств, організацій, що знаходяться у повній або частковій власності Фонду; благодійних внесків і пожертвувань, зокрема тих, що мають цільовий характер (благодійні гранти), наданих фізичними та юридичними особами у грошовій і натуральній формі; інших джерел, не заборонених законодавством України.

Організаційна структура РФПП формується і затверджується Наглядовою радою Фонду в відповідності з цілями та видами діяльності, які здійснюється в межах Статуту, затверджених програм та проектів.

Органами Фонду є: Наглядова Рада, Ревізійна комісія, Генеральна дирекція на чолі з директором Фонду.

Засновниками РФПП по Хмельницькій області є Український фонд підтримки підприємництва та Хмельницька ОДА.

Для забезпечення діяльності РФПП мав бути створений статутний фонд в розмірі 200 тис. грн. Зобов'язання виконав лише один засновник – УФПП, винісши до статутного фонду 100 тис. грн. Хмельницька ОДА внесків не здійснила, однак саме ОДА активно розвиває дану програму на теренах Хмельниччини (таблиця 2.4)

На балансі РФПП по Хмельницькій області знаходяться:

- необоротні активи (представлені основними засобами), які були передані УФПП при створенні РФПП та придбані в процесі його діяльності. На кінець 2022 року залишкова вартість яких складає 11,7 тис. грн.;

- оборотні активи, до складу яких на кінець 2022 року належать поточна дебіторська заборгованість за наданими кредитами та по сплаті відсотків за ними в розмір 3 млн 704,4 тис. грн.; грошові кошти та їх еквіваленти – 42,0 тис. грн., до складу яких належать готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Загальна вартість активів РФПП по Хмельницькій області складає в 2022 році 3 млн 758,1 тис. грн.

За РФПП по Хмельницькій області в 2019-2022 рахується нерозподілений прибуток 212,0 тис грн в 2019 році, 366,0 тис. грн в 2020 році, 268,0 тис. грн в 2021 році, 103,9 тис. грн в 2022 році за результатами проведення цільових програм (всі позичальники вчасно виконують свої зобов'язання).

Загальний обсяг довгострокових зобов'язань та цільового фінансування по Програмі розвитку малого і середнього підприємництва по Хмельницькій області в 2019 році склав – 5 млн 329,6 тис грн, в 2020 році – 4 млн 749,3 тис. грн, в 2021 році – 5 млн 298,4 тис. грн, за 2022 році - 3 млн 4735,1 тис. грн (рисунок 2.4).

Таблиця 2.4 - Динаміка показників балансу РФПП по Хмельницькій області в 2019-2022 р.р.

Показники	Роки, тис. грн				Абсолютне відхилення (+,-), тис. грн	Темп росту, %
	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.		
АКТИВ						
I Необоротні активи						
Основні засоби	3,6	11,4	21,8	11,7	-10,1	53,7
первісна вартість	51,8	57,0	67,6	67,6	0,0	100,0
знос	48,2	45,6	45,8	55,9	10,1	122,1
Усього за розділом I	3,6	11,4	21,8	11,7	-10,1	53,7
II Оборотні активи						
Поточна дебіторська заборгованість	5503,7	4976,8	5544,7	3704,4	-1840,3	66,8
Гроші та їх еквіваленти	225,9	318,7	200,5	42,0	-158,5	20,9
Усього за розділом II	5729,6	5295,5	5745,2	3746,4	-1998,8	65,2
БАЛАНС	5733,2	5306,9	5767,0	3758,1	-2008,9	65,2
ПАСИВ						
I Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	212,0	366,0	268,0	103,9	-164,1	38,8
Усього за розділом I	312,0	466,0	368,0	203,9	-164,1	55,4
II Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення						
III Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредиторська заборгованість за:						
товари, роботи, послуги	0,0	0,0	2,3	0,6	-1,7	26,1
розрахунками з бюджетом			1,1		-1,1	0,0
розрахунками зі страхування	0,0	0,0	0,8	0,0	-0,8	0,0
розрахунками з оплати праці	0,0	0,0	4,8	0,0	-4,8	0,0
Інші поточні зобов'язання	91,6	91,6	91,6	80,5	-11,1	87,9
Усього за розділом III	91,6	91,6	100,6	81,1	-19,5	80,6
БАЛАНС	5733,2	5306,9	5767,0	3758,1	-2008,9	65,2

Слід відмітити, що в 2022 році державне цільове фінансування скоротилося на 1 млн 825,3 тис. грн, або на 34,5%, що пов'язано із військовою агресією росії та зміною пріоритетів першочерговості фінансування в державі.

Інші поточні зобов'язання РФПП 2019-2022 років - це кошти, які на даний час розміщені на депозитному рахунку в банку.

тис. грн

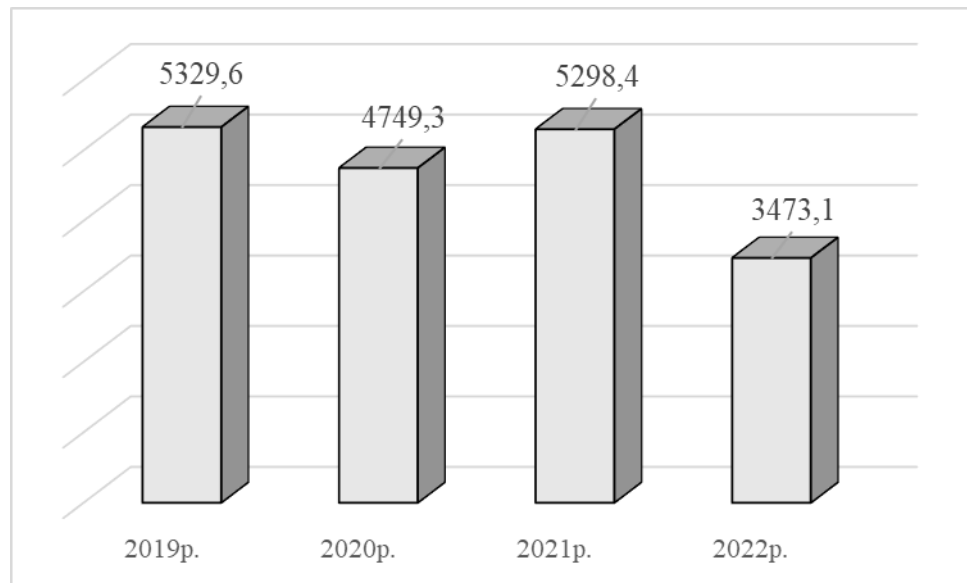

Рисунок 2.4 - Динаміка довгострокових зобов'язань та цільового фінансування по Програмі розвитку малого і середнього підприємництва по Хмельницькій області в 2019-2022 роках

В 2021 році РФПП не справився з поточними зобов'язаннями по розрахунках з бюджетом, страхуванню, оплаті праці на суму 9,0 тис. грн, причиною чого стала коронавірусна криза, яка спричинила масові відтермінування термінів погашення отриманих кредитів.

Оцінку реалізації програми розвитку малого і середнього підприємництва Хмельницької області в 2020-2022 р.р. та її ефективність розглянемо в наступному параграфі роботи.

2.2 Напрями вдосконалення фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва в сучасних економічних умовах розвитку

Порядок використання коштів обласного бюджету, що виділяються на надання фінансово-кредитної підтримки (ФКП) суб'єктам підприємництва (СПД)[14] визначає умови і механізм здійснення фінансово-кредитної

підтримки суб'єктів підприємництва РФПП по Хмельницькій області за рахунок коштів обласного бюджету.

Головним розпорядником цих коштів є структурний підрозділ облдержадміністрації, який уповноважений отримувати бюджетні призначення із обласного бюджету на здійснення ФКП СПД.

РФПП проводиться діяльність з надання ФКП на умовах забезпеченості, строковості, платності і повернення коштів.

Фондом надається ФКП суб'єктам підприємництва в межах асигнувань, передбачених в обласному бюджеті Хмельницької області на забезпечення розвитку підприємництва.

СПД отримують фінансування на умовах співфінансування інвестиційного проекту за рахунок власних коштів (майнової участі) у розмірі не менше 20 % його вартості (у випадку реалізації проекту у сільській місцевості), 25 % (у випадку реалізації проекту у місті районного значення), 30 % (у випадку реалізації проекту у місті Хмельницькому (місті обласного значення)). ФКП на суму, що більше 250,0 тис. грн., надається на умовах залучення співфінансування 50% : 50%.

Кошти, що виділяються із обласного бюджету на умовах співфінансування з відповідними місцевими бюджетами на фінансове забезпечення розвитку підприємництва, акумулюються на його рахунках у ГУДКСУ у Хмельницькій області та використовуються за цільовим призначенням. Розпорядником нижчого рівня є РФПП.

Відносини між Фондом та СПД здійснюються на договірних засадах та на умовах конкурсного відбору проектів.

Рішення щодо надання, термін використання фінансово-кредитної підтримки в формі кредиту приймається Інвестиційною радою РФПП, діяльність якої регулюється Положенням, затвердженим вищим органом РФПП – Наглядною радою.

Відсоткова ставка за користування та термін використання ФКП затверджується Інвестиційною радою РФПП конкретно по кожному проекту

за ставкою, яка не перевищує рівень 1,5 облікової ставки НБУ, яка діяла на дату прийняття рішення про ФКП.

ФКП може надаватись за рішенням Інвестиційної ради на пільгових умовах (пільговими ставками), але не менше 50% облікової ставки НБУ, яка діяла на дату прийняття рішення про надання ФКП.

Пріоритетні напрямки фінансово-кредитної підтримки:

- «виробництво сільськогосподарської продукції (у тому числі вирощування нових та нетрадиційних для регіону видів продукції, тваринництво, рослинництво, промислове розведення риби, бджільництво тощо);

- переробка сільськогосподарської продукції (виробництво продуктів харчування, еко- та біопродуктів, виробництво з переробки сировини рослинного і тваринного походження);

- машинобудування, виробництво машин, устаткування та готових металевих виробів;

- упровадження енергозберігаючих технологій та реалізація енергоефективних проектів;

- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, приладобудування;

- освоєння та розробка високотехнологічних виробів;

- впровадження інновацій, розвиток інформаційних технологій;

- легка промисловість (виготовлення швейних виробів та взуття тощо);

- деревообробна промисловість (виготовлення дерев'яних конструкцій для житлового будівництва, меблів, столярних виробів, виробництво інших виробів з деревини тощо);

- виробництво будівельних матеріалів (будівельні суміші, оздоблювальні матеріали та конструкції, цегла, керамічні та бетонні вироби тощо);

- будівництво та ремонтно-будівельні роботи;

- туристична та рекреаційна сфери (розвиток готельного бізнесу, сільського зеленого туризму, виготовлення сувенірної продукції, відродження народних промислів тощо);

- надання соціально-побутових послуг населенню у сільській місцевості» [14].

Критеріями визначення СПД кандидатом на участь у конкурсному відборі для отримання ФКП є:

- відповідність проекту пріоритетним напрямкам;
- термін окупності інвестиційного проекту (бізнес-плану);
- забезпечення гарантії повернення ФКП, зокрема в вигляді застави майна чи наявності майнового поручителя;
- обсяг прибутку і рентабельність виробництва продукції (послуги);
- кількість збережених і додаткових робочих місць, які планується створити, а також витрати на створення одного такого місця (заробітна плата на рівні середньої по галузі);
- виробництво продукції на експорт;
- збільшення обсягів надходжень до бюджету за рахунок сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);
- соціальна значимість проекту.

За рішенням Інвестиційної ради Фонду здійснюється надання ФКП СПД на суму до 300,0 (трьохсот) тис. грн. включно. Якщо сума більше 300,0 (трьохсот) тис. грн. – надання ФКП здійснюється за рішенням Інвестиційної ради Фонду та за погодженням з головою Наглядової ради Фонду.

ФКП за термінами використання ділиться на: короткострокову – до 12 місяців (включно) та довгострокову – до 36 місяців (включно).

На рисунку 2.5 подано динаміку бюджетних асигнувань на фінансово-кредитну підтримку СПД та її фактичне використання по Хмельницькій області в 2017-2022 роках. З рисунку видно, що обсяг фінансування за рахунок обласної програми підтримки малого і середнього підприємництва через РФПП зростає за в 2019-2022 роках практично зберігається на рівні 3

млн грн.. Така динаміка надання фінансово-кредитної підтримки СПД за рахунок коштів обласного бюджету Хмельницької області через РФПП є позитивним напрямком в забезпеченні економічного розвитку регіону, однак в сучасних умовах цінової політики та попиту на державну підтримку цих коштів недостатньо.

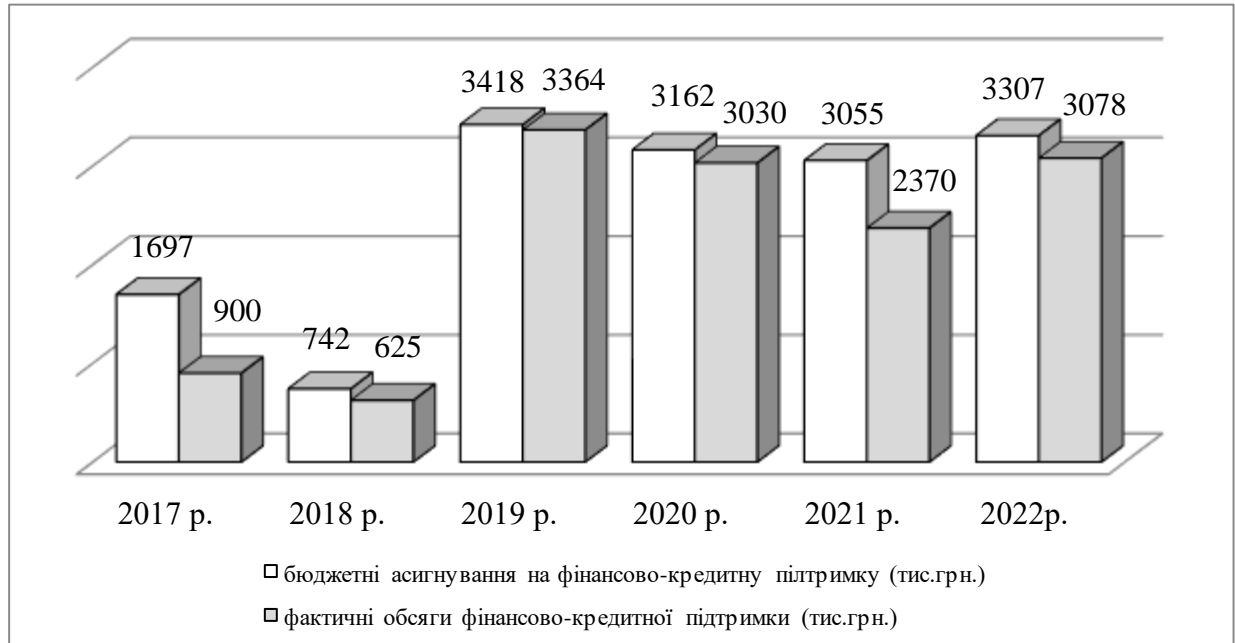

Рисунок 2.5 - Динаміка бюджетних асигнувань на фінансово-кредитну підтримку СПД та її фактичне використання по Хмельницькій області в 2017-2022 роках

Враховуючи пріоритетні напрями, за якими надається фінансово-кредитна підтримка в регіоні та специфіку розвитку галузей можна відмітити, що найбільше фінансово-кредитної підтримки отримали підприємства, що здійснюють виробництво та переробку сільськогосподарської продукції – 168, підприємства, що надають соціально-побутові послуги – 17, виготовлення дерев'яних конструкцій для житлового будівництва – 6, впровадження інновацій, розвиток інформаційних технологій – 5. Загалом в досліджуваному періоді ФКП отримали 209 СПД. (рисунок 2.6)

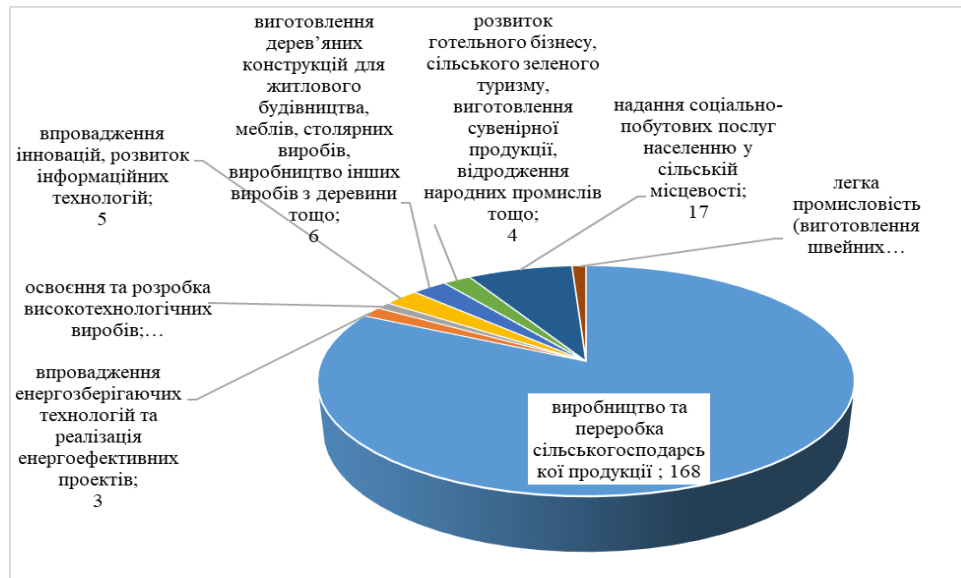

Рисунок 2.6 - Структура наданої ФКП СПД Хмельницької області за пріоритетними напрямками

Підведення підсумків господарської діяльності СПД показав, що ті підприємства, які скористались ФКП з обласного бюджету, засвідчили позитивну динаміку збереження робочих місць – 425 за 2017-2022 рік, перерахували до бюджетів усіх рівнів податків та зборів на суму 22 млн 485 тис. грн (рисунок 2.7).

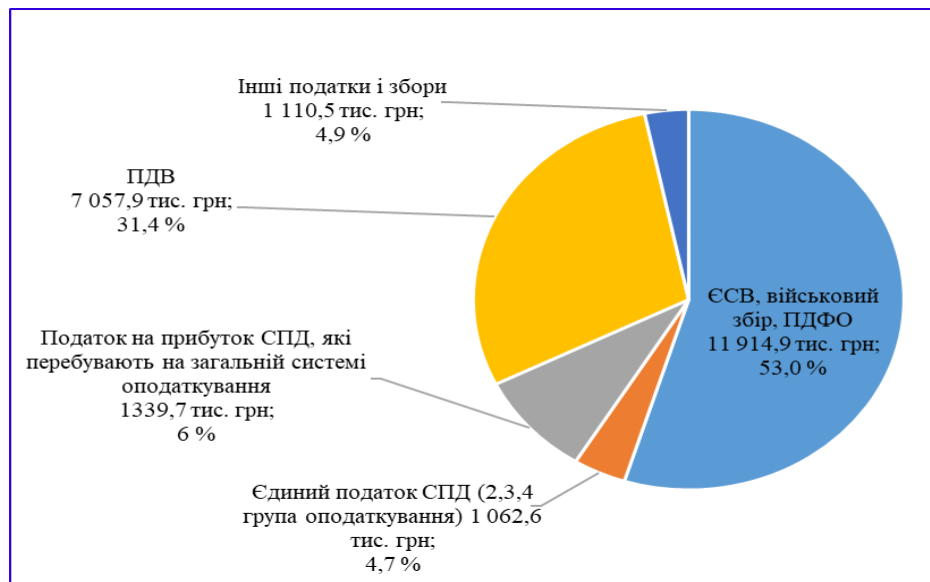

Рисунок 2.7 - Динаміка обсягів податків і зборів, перерахованих до бюджетів усіх рівнів у 2016-2022 роках

Найбільше за обсягом податкових платежів є ЄСВ, військовий збір, ПДФО – 11 млн 914,9 тис. грн (53,0%) та ПДВ – 7 млн 57,9 тис. грн (31,4%).

Враховуючи звернення СПД та попит на державну підтримку пропонуємо розширити перелік пріоритетних напрямів, зокрема це стосується надання послуг населенню (мобільного харчування, послуг пов'язаних із соціальним підприємництвом, надання медичних послуг, реабілітаційно-оздоровчого характеру, дитячих освітніх послуг та інших) в місті Хмельницькому, містах районного значення та інших містах, які передбачають створення нових робочих місць та є вимогою часу. Враховуючи військову агресію РФ суттєво та її вплив на фінансову спроможність підприємств, які отримали ФКП, пропонуємо надавати відстрочки термінів погашення тіла кредиту, але не більше одного разу за заявою. У разі виникнення обставин, пов'язаних із неможливістю своєчасного погашення боргу по договору, у зв'язку із тимчасовим погіршенням фінансового стану СПД, термін погашення кредиту може бути відстрочений із можливістю часткового скасування нарахованих штрафних санкцій за умови, якщо СПД доведе, що ним вжито всіх залежних від нього заходів щодо належного виконання умов договору. Необхідно також збільшити до 500,0 (п'ятисот) тис. грн. суму тіла кредиту, що надається за рішенням Інвестиційної ради Фонду.

Підсумовуючи, можна зазначити, що головними та найбільш пріоритетними інструментами розвитку економіки в сучасних умовах воєнного стану є розробка заходів, які сприятимуть стабілізації бізнес-клімату і реформуванню системи державної підтримки підприємницької діяльності. Необхідність стимулювання та забезпечення подальшого розвитку підприємництва актуальна сьогодні в Україні на усіх рівнях: державному, регіональному та безпосередньо у сфері самого бізнесу, а її відкриває можливість для прискорення процесу відновлення та модернізації економіки й переведення її на інноваційний шлях розвитку.

Висновки

В кваліфікаційній роботі проведено дослідження сучасного стану та напрями розвитку фінансової державної підтримки суб'єктів підприємництва за матеріалами Регіонального фонду підтримки підприємництва по Хмельницькій області.

Проведене в роботі дослідження показало, що необхідною умовою успішного розвитку підприємництва є державна та регіональна фінансова підтримка, які виступають інструментом стимулювання їх бізнесу. Пріоритетність участі держави і регіонів в забезпеченні розвитку підприємницького сектору полягає у створенні сприятливих правових та соціально-економічних умов для ефективного їх розвитку та розширеного відтворення.

Метою державної політики розвитку СПД в Україні є створення сприятливих умов для їх розвитку, формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності, стимулювання інвестиційно-інноваційної активності; сприяння виходу результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній та зовнішній ринки; забезпечення зайнятості населення шляхом створення робочих місць та підтримки громадських ініціатив.

Державна підтримка в Україні реалізується в таких формах: надання дотацій, субсидій і грантів, податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, списання боргів, надання гарантій, зменшення фінансових зобов'язань, збільшення державної частки в статутному капіталі СПД тощо.

Забезпечення стійкого розвитку підприємств – це процес усвідомленого вибору власниками і керівництвом підприємства напрямів його діяльності, які ґрунтуються на забезпеченні соціальної, екологічної й економічної результативності, здійснюються під впливом «рефлексивно-активного

середовища» функціонування підприємства. Стійкість суб'єкта підприємництва залежить від сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників.

Система фінансової підтримки СПД складається із джерел підтримки, механізмів підтримки, інструментів підтримки, управлінських технологій які в комплексі які розкривають методи або способи, за допомогою яких здійснюється підтримка та забезпечується управлінський вплив на підприємництво.

Повномасштабне військове вторгнення росії в лютому 2022 року нанесло значні втрати вітчизняній економіці. Станом на 1 серпня 2022 року обсяг прямих збитків економіці України від пошкодження і руйнування житлових та нежитлових будівель, інфраструктури (у грошовому еквіваленті) склав 108,3 млрд \$. Непрямі втрати попередньо оцінюються у 128.8 млрд \$.

Загалом із початку війни пошкоджено, захоплено чи зруйновано щонайменше 388 підприємств, 511 адмінбудівель, 764 дитсадків, 18 цивільних аеропортів, 634 культурних споруд, 27 торгових центрів, 1991 магазин, 28 нафтобаз, 43,7 тис сільськогосподарської техніки, 105.2 тис легкових авто тощо.

Війна з росією вплинула і на можливість бізнесу повноцінно функціонувати. Майже 46,8% підприємств повністю або майже повністю припинили роботу. Загальні втрати переважаючого бізнесу - МСП за період війни сягнули \$85 млрд, 19% підприємств змушені були здійснити релокацію. Скорочення обсягів робіт на підприємствах привели і до скорочення кількості працівників в бізнесі, понад 1 млн. осіб повністю залишилися без роботи.

Наразі фінансова державна підтримка суб'єктів підприємництва реалізується за державними програмами («Доступні кредити 5-7-9%», «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9», грантова підтримка - урядовий проєкт «єРобота») та регіональними програми підтримки бізнесу, які реалізуються місцевими органами влади із врахуванням пріоритетів та особливостей розвитку регіонів. Підтримка розвитку суб'єктів

підприємництва повинна носити регіональний характер і враховувати рівень їх розвитку в окремих районах та видах економічної діяльності.

Регіональний фонд підтримки підприємництва по Хмельницькій області створений у відповідності з Указом Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» і здійснює реалізацію державної політики з питань фінансової підтримки та розвитку підприємництва, ефективного використання його можливостей в соціально-економічному розвитку Хмельницької області. Загальний обсяг довгострокових зобов'язань та цільового фінансування по Програмі розвитку малого і середнього підприємництва по Хмельницькій області в 2019 -2022 роках скоротився з 5 млн 329,6 тис грн до 3 млн 4735,1 тис. грн.

Обсяг фактичних видатків а рахунок обласної програми підтримки малого і середнього підприємництва через РФПП практично зберігається на рівні 3 млн грн. Така динаміка надання фінансово-кредитної підтримки СПД за рахунок коштів обласного бюджету Хмельницької області через РФПП є позитивним напрямком в забезпеченні економічного розвитку регіону, однак в сучасних умовах цінової політики та попиту на державну підтримку цих коштів недостатньо.

Враховуючи пріоритетні напрями, за якими надається фінансово-кредитна підтримка в регіоні та специфіку розвитку галузей можна відмітити, що найбільше фінансово-кредитної підтримки отримали підприємства, що здійснюють виробництво та переробку сільськогосподарської продукції – 168 , підприємства, що надають соціально-побутові послуги – 17, виготовлення дерев'яних конструкцій для житлового будівництва – 6, впровадження інновацій, розвиток інформаційних технологій – 5. Загалом в досліджуваному періоді ФКП отримали 209 СПД.

Підведення підсумків господарської діяльності СПД показав, що ті підприємства, які скористались ФКП з обласного бюджету, засвідчили позитивну динаміку збереження робочих місць – 425 за 2017-2022 рік,

перерахували до бюджетів усіх рівнів податків та зборів на суму 22 млн 485 тис. грн.

Найбільше за обсягом податкових платежів є ЄСВ, військовий збір, ПДФО – 11 млн 914,9 тис. грн (53,0%) та ПДВ – 7 млн 57,9 тис. грн (31,4%).

Враховуючи звернення СПД до РФПП по Хмельницькій області та попит на державну підтримку бізнесу в регіоні пропонуємо розширити обсяги фінансування та перелік пріоритетних напрямів; при виникненні форс-мажорних обставин надавати відстрочки термінів погашення тіла кредиту, але не більше одного разу протягом терміну кредитування за заявою, якщо СПД доведе, що ним вжито всіх залежних від нього заходів щодо належного виконання умов договору; збільшити до 500,0 (п'ятста) тис. грн. суму тіла кредиту, що надається за рішенням Інвестиційної ради Фонду.

А найбільш пріоритетними інструментами розвитку економіки в сучасних умовах воєнного стану є розробка заходів, які сприятимуть стабілізації бізнес-клімату і реформуванню системи державної підтримки підприємницької на державному, регіональному рівнях та безпосередньо у сфері самого бізнесу, що відкриває можливості для прискорення процесу відновлення та модернізації економіки й переведення її на інноваційний шлях розвитку.

Список використаних джерел

1. АТ «КБ ПриватБанк» [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 10.06.2023)
2. АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу: https://www.oschadbank.ua/credit/579?gclid=Cj0KCQjw1_SkBhDwARIsANbGpFuh5g7R02R27Ma4QNXANFx99JxS3QAEW4mBoVYQzRrVMMgdofMTzHwaArjdEALw_wcB (дата звернення: 18.05.2023).
3. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 08.07.2010 р. Відомості Верховної Ради України. Дата оновлення: 06.05.2023. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. Дата оновлення: 31.03.2023. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 17.05.2023).
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.06.2023).
6. Дія.Бізнес[Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу <https://business.diia.gov.ua/> (дата звернення: 14.06.2023).
7. Кміть В.М. Державна підтримка суб'єктів малого підприємництва/ В. М. Кміть, А. В.Падура // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 7, част. 2. – С. 14-17.
8. Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. - Режим доступу: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f->

f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu
(дата звернення: 12.06.2023)

9. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 12.06.2023)

10. Петруненко Я. Поняття державної підтримки суб'єктів господарювання як засобу забезпечення ефективного використання бюджетних коштів / Я. Петруненко // Господарське право і процес. – 2018. - №6. – С. 110-115.

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. Дата оновлення: 10.08.2022. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.05.2023).

12. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2023р. №229. Дата оновлення: 14.03.2023. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 18.05.2023).

13. Про державну допомогу суб'єктам господарювання [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. Дата оновлення: 10.07.2022. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 05.06.2023).

14. Про Порядок використання коштів обласного бюджету, що виділяються на надання фінансово-кредитної підтримки суб'єктам підприємництва [Електронний ресурс]: Рішення Хмельницької ОР від 22.12.2017р. № 30-17/2017. - Режим доступу: <https://www.adm-km.gov.ua/> (дата звернення: 18.06.2023).

15. Про програму розвитку малого і середнього підприємництва Хмельницької області на 2021 – 2023 роки [Електронний ресурс]: Рішення Хмельницької ОР від 08.04.2021р. № 37-4/2021. - Режим доступу: <https://www.adm-km.gov.ua/> (дата звернення: 18.06.2023).

16. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 22.03.2012р. № 4618-VI. Дата оновлення: 31.03.2023. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1832282-22#Text> (дата звернення: 15.05.2023)

17. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019р. № 526-р. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2023).

18. Про Український фонд підтримки підприємництва [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.1995р. № 687. Дата оновлення: 11.07.2012.- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.05.2023).

19. Спяк Г. Фінансове забезпечення розвитку підприємництва в Україні: інституційна складова / Г. Спяк, М. Фастовець // Економічний аналіз: Тернопіль. - 2019. - № 4, Том 29. - С. 67-79.

20. Статистичний збірник: «Бюджет України 2021» підготовлено відділом статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf (дата звернення: 14.06.2023).

21. Тарасова О. В. Фінансовий механізм стійкого розвитку підприємства / О. В. Тарасова // Економіка харчової промисловості. - 2016. - Т. 8, Вип. 2. - С. 59–63.

22. Хмельницької ОВА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.adm-km.gov.ua/> (дата звернення: 18.06.2023).

23. Якушева О. Концептуальні положення підтримки малого та середнього бізнесу в Україні: регіональний аспект / О. Якушева //Збірник

наукових праць Черкаського державного технологічного університету. - Серія: Економічні науки: у чотирьох частинах. - Черкаси: ЧДТУ, 2016. - Вип. 40 (3). - С. 43–49.

24. EU4Business [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://eu4business.org.ua/> (дата звернення: 18.06.2023).

ДОДАТКИ